

Thus there were different ways of perceiving the demonstrative and persuasive power of book burning. Aleander suggested coercive, spectacular and solemn burnings, in which persuasion took the form of impression, that is, impressing on the laity the power and authority of the established Church and secular authority. Luther was not in a position to orchestrate the spectacular events that Aleander designed, and furthermore he was not, it would seem, interested in this kind of book burning. Luther's event was a voluntary, exemplary book burning in which persuasion took the form of informing the reading public about the burning and the reasons behind it. The Wittenberg students staged a spectacular, but by no means formal and solemn, event. They impressed on the audience the pointlessness of Aleander's burnings by ridiculing his way of burning books. Demonstration in this case was sought achieved by mockery.

RESUMÉ

Bogbrænding og kunsten at overbevise under den tidlige Reformation

I 1520 fordømte Pave Leo X 41 fejl, som blev tilskrevet Martin Luther, og beordrede, at Luthers skrifter skulle findes og brændes. Det følgende år blev Luther erklæret for fredløs kætter i Worms-ediktet, udstedt af kejser Karl V, og de retlige myndigheder blev instrueret om at afbrænde hans bøger. Den pavelige bulle og ediktet afstedkom en række offentlige afbrændinger i Italien, Tyskland, Nederlandene, England og Spanien. Som reaktion på disse afbrændinger, brændte Luther nogle kanoniske lovbøger og en kopi af den pavelige bulle uden for Wittenberg. Samme dag iværksatte en gruppe studenter, som støttede Luther, en ceremoni, hvorunder skolastisk litteratur blev brændt.

Mange bøger blev ødelagt under kampagnen mod Luther, men alligevel skal bogbrændingerne ikke nødvendigvis forstås som et forsøg på at tilintetgøre Luthers værker. Antallet af brændte bøger var formentlig ubetydeligt i sammenligning med det antal, som bogtrykkerne producerede. De, der beordrede og planlagde afbrændingerne, havde et andet formål, som rakte videre end blot at afskære interesserede læsere fra at få adgang til Luthers bøger. Nyere forskning om bogbrænding har vist, at bogbrænding ikke blot var en del af strafferetten og en form for censur. Bogbrænding var også en demonstrativ handling, fyldt med rituelle, magiske og irrationelle elementer, som tilsammen udgjorde et budskab, der skulle imponere og overbevise publikum.

Artiklen forklarer, hvordan Luther og hans studenter på den ene side og hans modstandere på den anden side bar sig ad med dette. Hieronymus Aleander, den pavelige nuntius, som stod for afbrændingerne af Luthers værker, arrangerede udstyrsstykker, som skulle imponere og overbevise lægfolk. Disse forestillinger var officielle, retlige begivenheder, hvor myndighedssymboler og -repræsentanter var til stede. Her blev talehandlinger, som fx fordømmelsen

af Luther og gendrivelsen af hans fejl, understøttet af bogbrændingen. Det fejlagtige, kætterske og farlige ved Luthers synspunkter blev altså vist ved både at referere til øvrigheden og ved at ødelægge disse synspunkters fysiske manifestation, bøgerne. Aleander stod bag straffende, højtidelige og spektakulære afbrændinger, hvor overtalelsen bestod i at indskærpe kirkens og verdslige myndigheders autoritet og magt over for lægfolk.

Luther var ikke i stand til at organisere lige så iøjnefaldende begivenheder, og desuden var han ikke særlig interesseret i denne type bogafbrændinger. Luthers afbrænding af den kanoniske ret i Wittenberg var en kortfattet, prosaisk begivenhed og ikke noget tilløbsstykke. Nogle enkelte bøger blev smidt på bålet, nogle få ord blev sagt, og en protokol blev forfattet. Luther forsøgte ikke på forhånd at skabe opmærksomhed om begivenheden. I stedet offentliggjorde han lige efter afbrændingen en lille pamflet, som retfærdiggjorde hans handling. Men Luther troede ligesom Aleander at bogbrænding var virksom, når det drejede sig om at imponere og overbevise almindelig mennesker, og hvis det ikke kunne ske i forbindelse med selve bålet, så kunne det ske ved, at folk bagefter læste eller hørte om afbrændingerne.

Studenterne, som brændte skolastisk litteratur og bøger forfattet af Luthers modstandere, iværksatte en forestilling, der hverken var formel eller alvorlig. I tydelig modsætning til den alvor, som prægede Luthers afbrænding af den kanoniske ret, var formålet med studenternes forestilling at skabe latter og morskab. De brændte falske buller, de latterliggjorde en prædiken, og de udførte et begravelsesritual for nogle »døde« bøger. De overbeviste deres publikum om, at Aleanders bogafbrændinger var meningsløse ved at gøre grin med hans måde at brænde bøger på. Her blev publikum overbevist via latterliggørelse og spot.